

*INFO trimestral del Parc
Natural de Penyagolosa
Nº4 Oct.-Des. 2018*

el Gegant

01

**CRÒNICA DE
L'ESPECTADOR
DE
PENYAGOLOSA**

Per Marta Ferrer

02

**ELS COLORS DE
LA TARDOR**

El color de les fulles

03

**LES
PRECIPITACIONS
DE 2018**

1116 L a Sant Joan de
Penyagolosa

04

**LA FICHA:
EL CORZO**

El retorno del duende del
bosque

05

**LAS SETAS DE
PENYAGOLOSA**

Biodiversidad multicolor

06

**EL MANTENI-
MENT DEL PARC**

Els treballs de la brigada

Crònica de l'espectador del Parc Natural de Penyagolosa

Marta Ferrer

Fa més de 20 anys que no havia tornat per ací, tan sols ho recordava com una de tantes zones de natura a les que cada cap de setmana acudia amb la meua família en la meua infància: pinada, sendes, construccions de pedra i una enorme mola de roca.

Però esta vegada, la percepció ha sigut diferent. Quan gaudixes amb la muntanya, el camp, amb la biodiversitat de flora, vegetació i fauna, el Parc Natural de Penyagolosa no et defrauda.

Qualsevol dia del mes de desembre agafes el teu cotxe i et dirigixes al teu nou destí: la comarca de L'Alcalatén, a l'interior de Castelló. Passes de la bulliciosa ciutat de 0 metres a 1.200 m d'altitud, després de superar uns quants ports de muntanya, tot canvia. Descobrixes nous paisatges i tota la riquesa relacionada amb el nostre medi rural: els seus pobles, el patrimoni construït vinculat a la ramaderia i l'agricultura tradicionals, com masos, carboneres, construccions de pedra seca per exemple murs i neveres, recentment declarats Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO.

A mesura que et vas aproximant al parc des de Vistabella del Maestrat, després de deixar arrere el Plà de terres arables, apareixen boscos de pinassa, pinastre i pi roig, savines, ginebres i al final del camí apareix el Santuari de Sant Joan de Penyagolosa i Santa Bàrbara, que constitueix un important patrimoni històric i cultural de la zona, on pareix que el temps s'haja parat.

Una vegada arribats a aquest punt, és quan pares, baixes del cotxe, respires i recorres el parc a través dels seus sendes. El Parc Natural de Penyagolosa et sorprén amb zones increïbles per gaudir amb els teus, com la microreserva de flora del barranc de la Pregunta, en la qual cohabituen espècies com el lliri de neu, el grèvol i el teix; t'abstrau travessant els seus espessos boscos o albirant des d'àguiles reals a papallones apol·lo o cabres monteses.

Enmig de tota aquesta biodiversitat, es troba "el Gegant de Pedra", el massís de Penyagolosa, amb el segon pic més elevat de la Comunitat de 1.814 m, que desperta en tots eixa emoció, satisfacció i llibertat que només produeix coronar una muntanya.

Sorbus domestica

Els colors de la tardor

El color de les fulles

Com cada any en arribar la tardor els boscos, les bardisses i els cultius fruiters en Penyalgosa s'han adornat amb el canvi de color dels aurons, roures, àlbers, serberes, avellaners, pomeres, rosers, aranyoners, esbarzers i altres arbres i arbustos caducifolis. Les seues fulles, abans de caure, s'han anat tintant progressivament de grocs, taronges, marrons i fins i tot rojos, que contrasten amb el verd general de les pinedes i de l'herba en els prats creant un efecte que competeix en bellesa amb el camp a la primavera.

Però, per què canvia el color de les fulles?, és que la naturalesa és coqueta i li agrada que l'admirin i fotografien?, o potser és que les fades dels boscos toquen les fulles amb les seues varetes màgiques per a aconseguir un paisatge multicolor?

L'explicació científica, no és menys extraordinària, les plantes usen unes substàncies químiques anomenades pigments per a poder aprofitar la

llum solar i transformar les sals minerals i l'aigua de la terra, junt el diòxid de carboni de l'aire, en els sucres que ens alimenten a tots i en l'oxigen que respirem. Aquest truc de màgia es diu fotosíntesi.

El principal d'aquests pigments, la clorofil·la, dota a les fulles de color verd i és el que predomina gran part de l'any. No obstant això a la tardor en baixar les temperatures, acurtar-se els dies i arribar menys llum a les fulles, la clorofil·la disminueix en les fulles dels arbres caducifolis, es donen altres reaccions químiques i altres pigments, els carotenoides i les antocianines (les substàncies màgiques tenen estranys noms) s'apoderen de la situació i fan que les fulles es tornen grogues o roges. Això no passa amb les fulles dels arbres de fulles perennes com els pins o les carrasques perquè tenen unes substàncies addicionals que les protegeixen enfront del fred i poden romandre vives tot l'hivern.

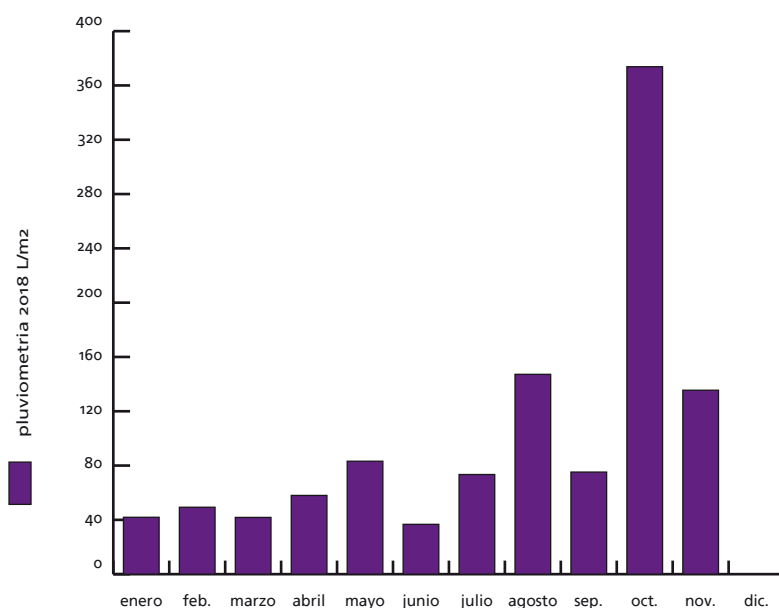
Les precipitacions de 2018

1116 L en Sant Joan de Penyagolosa

Amb referència al primer butlletí del Gegant, el primer trimestre de 2018 a Sant Joan de Penyagolosa es va caracteritzar per la neu rebuda durant els mesos de gener amb 41,9 l/m² i febrer amb 49,3 l/m². Convé destacar la quantitat de neu caiguda el 6 de gener de 2018, en particular es van registrar 32,6 l/m², així com 30 cm de neu acumulats el 6 de febrer de 2018.

Així, les precipitacions s'han anat mantenint durant el principi de l'any en termes raonables fins que van arribar els mesos de juliol i agost en què es van recuperar les tormentes d'estiu molt habituals antigament i que des de fa uns anys no es donaven. Estes precipitacions estivals van superar significativament les arreplegades durant la primavera i van ser el preludi del que estava per vindre en els mesos de tardor.

Octubre ha sigut particularment el mes més plujós amb 373,8 l/m², en concret 193,3 l/m² corresponen al dia 19, en que rambles i barrancs com el de la Pregunta i Avellanar es desbordaren bloquejant les entrades d'accés al parc. S'ha determinat que una de les conseqüències del canvi climàtic en el qual estem immersos serà l'increment de fenòmens climatològics extrems com el viscut aquest dia.

Desbordament sobre la pista d'accés al PN Penyagolosa

LA FICHA: el Cabirol

La tornada del follet del bosc

Cau la vesprada en els boscos de Penyagolosa, el sol s'ha posat i la majoria d'excursionistes i visitants han partit ja després de gaudir d'un dia en la bella muntanya. La llum va disminuint, el bosc queda tranquil, predomina el silenci,...trecat tan sols un moment per alguns pardalets que reclamen la possessió d'una branca en el seu dormidor, però ja han callat,...Llavors, del profund del boscatge sorgeix una espècie de lladruc potent, aspre i bruscat que es repeteix diverses vegades, espantant a l'última família vinguda de la ciutat que s'afanya a ficar-se en el cotxe preguntant-se quina classe de fera nocturna pot emetre un so com eixe.

Cabirol

No imaginem que es tracta d'un dels més tímids i bells habitants d'aquests paratges, el cabirol (*Capreolus capreolus*), un xicotet cérvid desaparegut de la Comunitat Valenciana per la desforestació i la persecució humana a principis del segle XX i que des de fa alguns anys ha tornat a les muntanyes de Castelló i València. De color marró, amb un destacat escut anal blanc i una xicoteta banya en el cas dels mascles, aquest xicotet cérvol (de 17 a 25 kg de pes i uns 75 cms d'altura), àgil i amb notable capacitat per al salt, tendeix a passar desapercebut en els espessors encara que pot ser detectat pels seus sons lladrucs i per les seues petjades en forma de cor. És herbívor i agrada de pastar en els clars herbacis de la muntanya. Encara que té el zel a l'estiu és capaç de retardar els parts fins a la primavera, naixent normalment dos cabirolets, bessons i bellament clapejats, evocant la imatge de "Bambi" que tots tenim.

Cabirol

És possible trobar-ho en tot el Parc Natural, però per a intentar observar-lo passejarem -si pot ser amb uns prismàtics- en silenci i amb l'ànim tranquil a l'alba o al capvespre per sendes i camins poc transitats, prestant especial atenció a les vores del bosc amb els pasturatges

i cultius, als clars herbosos dins de les pinedes i prop dels punts d'aigua. Si tenim sort podrem obtenir una fugaç visió del nostre preciós follet del bosc.

Els bolets de Penyagolosa

Biodiversitat multicolor

Les generoses pluges del finals de l'estiu i la tardor han afavorit una abundància i diversitat de bolets que no s'observava des de fa anys en els boscos i prats de Penyagolosa. Com en una florida primavera, el sòl de la muntanya s'ha embellit amb les mil formes i colors de rovellons (*Lactarius deliciosus*, *L. sanguiflus*,...), rossinyols (*Cantharellus* spp), camagroc i trompetes (*Craterellus lutescens*, *C. cornucopioides*), fongos o morenes (*Agaricus* spp), ceps (*Boletus* spp, *Suillus* spp), gírgoles o bolets de card (*Pleurotus eryngii*), apagallums (*Macrolepiota procera*), barbudes (*Coprinus* spp), bavoses (*Higrophorus latitabundus*), cogomes (*Russula* spp), llengües de bou (*Hidnum albidum*), potes de perdiu (*Chroogomphus rutilus*), ou de reig, reig bord i i farineres (*Amanita caesarea*, *A. muscaria*, *A. pantherina*, *A. phalloides*,...), estrelles de terra (*Astraeus* spp, *Geastrum* spp), pets de llop (*Lycoperdon* spp), peus de rata (*Ramaria* spp), etc, etc, etc. Una infinitat d'espècies –s'han identificat més de sisentes- que han atret a recol·lectors, fotogràfs i aficionats.

Cal recordar que els bolets són els cossos fructífers dels fongs, organismes que formen un regne a part del de les plantes i el dels animals i que presenten una sèrie de singularitats normalment poc conegudes. Per exemple cal assenyalar que la major part del fong es troba ocult a la vista ja que el que veiem en la superfície, el bolet, és com el "fruit" d'un "arbre subterrani". Si tallem o extraïem acuradament el bolet per la base no danyem al fong que els produeix (és com si agafàrem una poma de l'arbre) i si els transportem en cistelles ajudem a dispersar les espores que produiran més fongs. En canvi si rasquem o furguem en la terra és com si trencàrem les branques de l'arbre o com si l'arrancàrem sencer. De la mateixa manera no hem de xafar ni arrancar els bolets que creiem no comestibles (hi ha animals que sí que s'els mengen), tots són útils al bosc ja que bé descomponen i transformen la matèria orgànica morta contribuint a la fertilitat de la terra (fongs sapròfits) o bé ajuden als arbres i arbustos a resistir les sequeres i a aprofitar millor els nutrients (fongs simbiòtics).

Fongs, plantes, animals, juntament amb les roques, els fòssils, el paisatge... formen part del riquíssim patrimoni natural d'aquestes muntanyes, un tresor que val la pena conèixer, gaudir i conservar juntament amb el patrimoni històric-cultural (arquitectura, costums, llengua, gastronomia,...) que fan de Penyagolosa i els pobles que l'envolten un lloc únic.

Amanita pantherina

Macrolepiota procera

Boletus edulis

El manteniment del parc

Els treballs de la brigada

L'últim trimestre de l'any, la brigada de manteniment del Parc Natural de Penyagolosa ha aprofitat l'encara bon temps que ha fet per a avançar els treballs de construcció de la caseta que protegirà el depòsit de reg de l'arboretum del parc.

Després de les fortes pluges de principis d'octubre, es van dedicar al repàs i reparació de sendes i pistes del parc per a mitigar les destrosses que l'aigua va produir sobre aquestes. Els treballs van consistir a tapar forats en la calçada així com tornar a buidar els embornals de les restes de terra, pedres i branques acumulats.

També durant aquest trimestre, s'ha continuat el treball d'eliminació d'arbres caiguts i morts per diverses raons així com branques que afectaven algunes pistes del parc i del Monument del Camí dels Pelegrins de les Useres.

En la part posterior del Centre d'Interpretació s'ha començat a construir un observatori d'ocells amb la realització de la solera que el sustentarà.

Finalment, s'han continuat amb les labors habituals de manteniment del Centre d'Interpretació i l'arboretum.

Restauració de camins

**Vols col·laborar amb nosaltres?... envia els teus articles a la següent adreça:
parque_penyagolosa@gva.es**

Redacció: Equip tècnic del PN de Penyagolosa

Parc Natural de Penyagolosa

964 76 08 38

parque_penyagolosa@gva.es

<http://www.parquesnaturales.gva.es/web/pn-penyagolosa/>

Centre d'interpretació del parc: darrere de l'ermitori de Sant Joan de Penyagolosa

12135 Vistabella del Maestrat, Castelló

